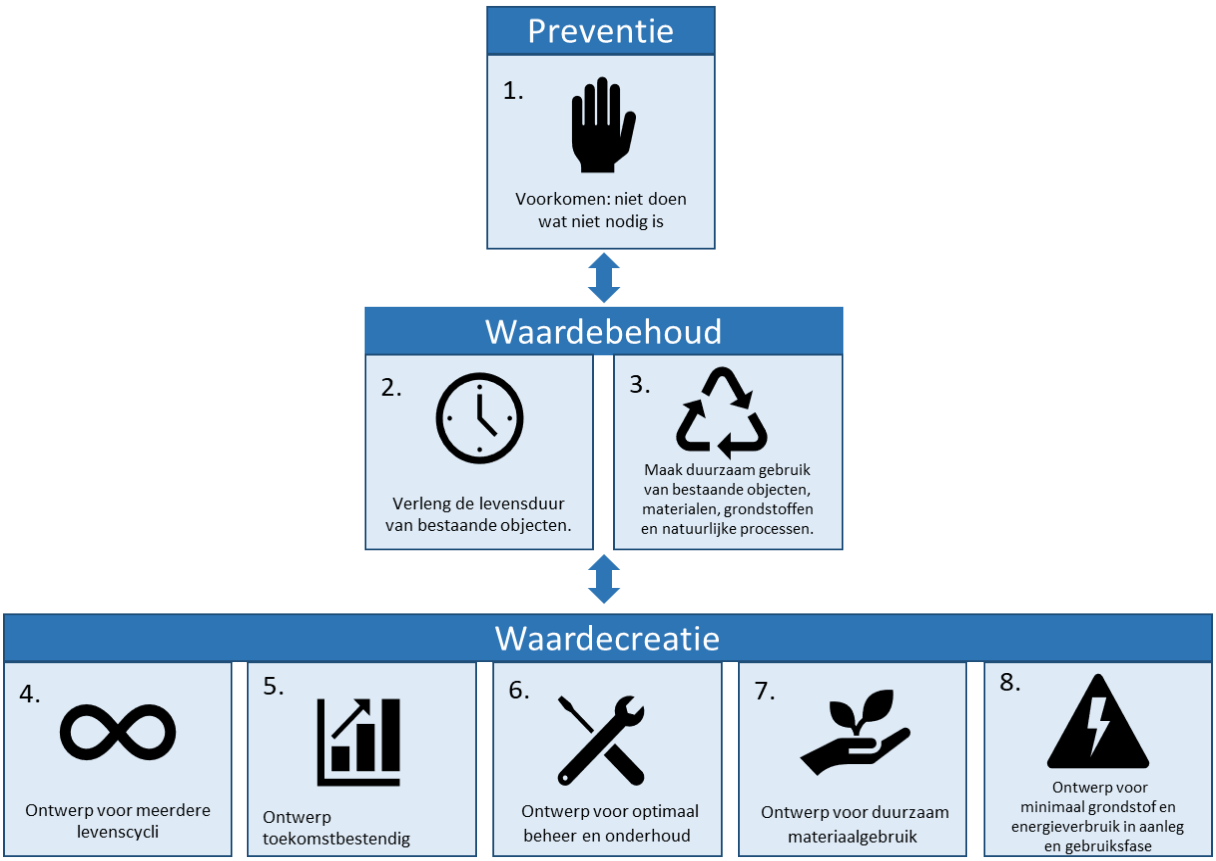
Beleid Leidse Ladder Circulaire Bouw

Leidse Ladder: het circulaire monitoringsysteem
voor gemeentelijke bouwprojecten

Programma Circulaire Economie – thema Circulaire Bouw

8 februari 2024

Leiden

Inhoud

1. Introductie 3
1.1 Waarom circulaire bouw en de Leidse Ladder Circulaire Bouw? 3
1.2 Hoe is dit beleidsdocument opgebouwd? 3
1.3 Circulariteit aan de hand van 8 circulaire werkprincipes 4
1.4 Doelstellingen Leidse Ladder Circulaire Bouw 5
1.5 Leidse Ladder: de basis 6
2. Beleid Leidse Ladder Circulaire Bouw 7
2.1 Inhoud en scope 7
2.2 Opbouw Leidse Ladder 9
2.3 Indicatie oplopend puntenaantal Leidse Ladder 13
2.4 Ondersteuning 15
2.5 Leidse Ladder in verhouding tot andere initiatieven en beleid van de gemeente 16
2.6 Financiële consequenties 16
3. Monitoring & evaluatie Leidse Ladder 19
3.1 Monitoring en evaluatie 19
3.2 Breder toetsen Leidse Ladder in de projectcyclus 20
4. Tot slot 21

1. Introductie

1.1 Waarom circulaire bouw en de Leidse Ladder Circulaire Bouw?

Nederland streeft naar een circulaire economie in 2050, met 50% reductie van fossiele grondstoffen in 2030 ten opzichte van 2016. Eén van de belangrijke sectoren in de transitie naar een circulaire economie, is de bouw. Deze sector is namelijk verantwoordelijk voor een groot gedeelte van de Nederlandse – en Leidse – materiaalvraag, CO_2-uitstoot en afval.

Waarom is de transitie naar circulaire bouw zo urgent? De bouw draagt bij aan klimaatverandering, milieuvervuiling en verlies van biodiversiteit door de winning van grondstoffen, de productie van materialen en de inzet van zwaar transport en machines. En tot slot staat de leveringszekerheid van grondstoffen onder druk. De schaarste aan kritieke materialen zal bovendien alleen maar sterker worden door de stijgende vraag naar materialen voor de energietransitie. Circulaire bouw is daarom belangrijker dan ooit.

De transitie naar circulaire bouw is relevant is voor alle soorten bouw, van openbare ruimte (ook wel grond-, weg- en waterbouw of infrastructuur) tot de bouw van woningen en utiliteitsgebouwen. Dit Beleid Leidse Ladder richt zich echter alleen op bouwprojecten waar de gemeente eigenaar en opdrachtgever van is: openbare ruimte en gemeentelijk vastgoed. We noemen dit in dit beleidsstuk **'gemeentelijke bouwprojecten'.**

De gemeente Leiden heeft zich als doel gesteld om gemeentelijke bouwprojecten volledig circulair aan te besteden in 2030. Dit heeft de gemeente vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2024-2027 (B en W-nummer 23.0542 besluit d.d. 05-12-2023)[1], behorend bij de Strategie Circulaire Economie 2024-2027 (RV 23.0071).

Om circulariteit te monitoren, is de **Leidse Ladder Circulaire Bouw** ontwikkeld: hét monitoringsinstrument voor circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten. **Afgekort: de Leidse Ladder.** Dit Beleid Leidse Ladder Circulaire Bouw legt uit wat de Leidse Ladder inhoudt en hoe we het instrument in de organisatie toepassen om circulaire doelen te halen.

1.2 Hoe is dit beleidsdocument opgebouwd?

In de rest van **hoofdstuk 1** lichten we eerst toe hoe we 'circulariteit' definiëren, namelijk aan de hand van 8 circulaire werkprincipes (1.3). Vervolgens leggen we nader uit waarom de Leidse Ladder is ontwikkeld (1.4). Hierna bespreken we hoe de Leidse Ladder in de basis werkt (1.5). De Leidse Ladder is een puntensysteem op basis van de 8 circulaire werkprincipes die we centraal stellen. Hoewel er strikt genomen twee aparte Ladders zijn, één voor openbare ruimte (Leidse Ladder Circulaire Openbare Ruimte) en één voor gemeentelijk vastgoed (Leidse Ladder Circulair Vastgoed), is de systematiek en inzet vergelijkbaar. Voor de leesbaarheid spreken we gemakshalve van 'de Leidse Ladder' in dit beleidsdocument.

In **hoofdstuk 2** staat het daadwerkelijke beleid voor de Leidse Ladder centraal. We leggen uit hoe projectteams de Leidse Ladder dienen toe te passen (2.1) en hoe de Leidse Ladder is opgebouwd (2.2 en 2.3). Verder gaan we in op de beschikbare ondersteuning bij het toepassen van de Leidse

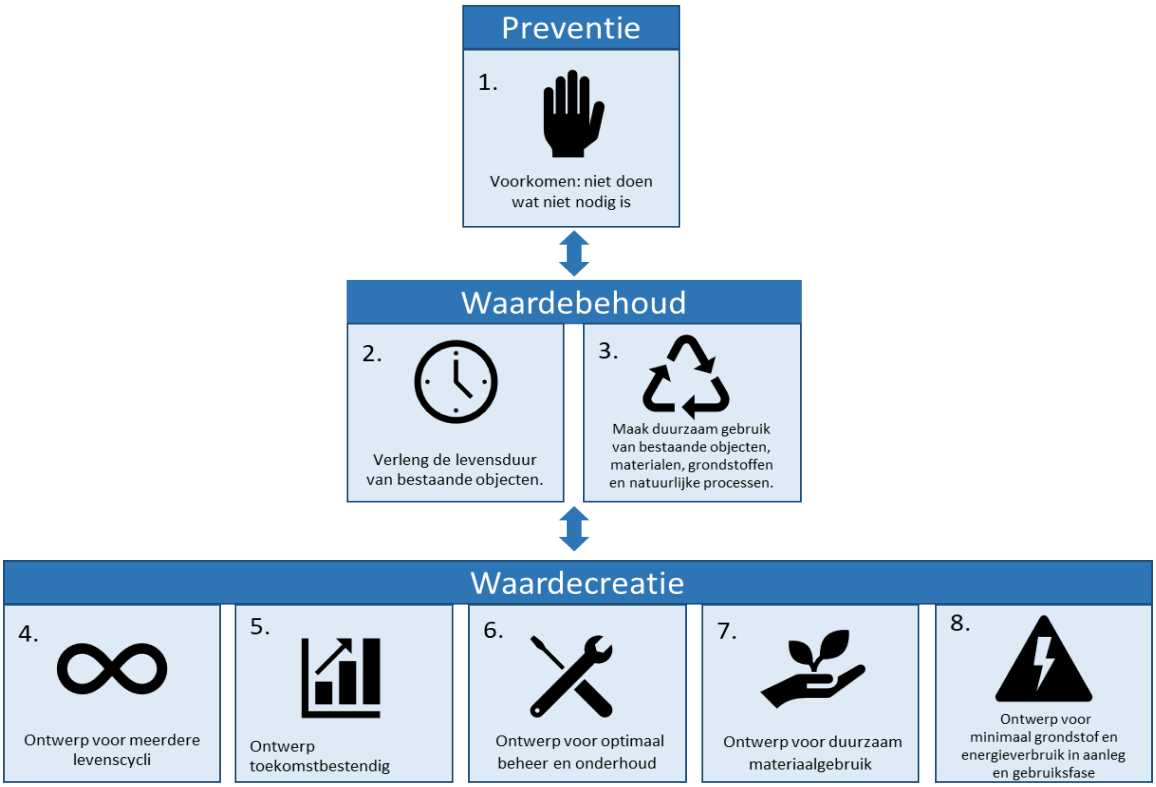
[1] Zie in het Uitvoeringsprogramma specifiek Thema 1 Bouw, smartdoel 1.2. Het doel om in 2030 volledig circulair aan te besteden, stond ook in de voorgaande *Strategie Circulaire Economie 2020-2023. Op weg naar een circulair Leiden.*

Ladder (2.4), de verhouding tot ander gemeentelijk beleid (2.5) en de financiële en juridische consequenties van het toepassen van de Leidse Ladder (2.6).

Tot slot leggen we in **hoofdstuk 3** uit hoe we de Leidse Ladder gaan monitoren en evalueren (3.1) en schetsen we het belang van het breder monitoren van beloofde prestaties in de Leidse Ladder bij de aanbesteding, uitvoering en oplevering (3.2).

1.3 Circulariteit aan de hand van 8 circulaire werkprincipes

Wanneer is een gemeentelijk bouwproject 'circulair' en wat verstaan we onder 'circulair uitvragen'? Dit definiëren we aan de hand van 8 circulaire werkprincipes, zie Afbeelding 1.

Afbeelding 1. De 8 circulaire werkprincipes. Bron: Wittteveen+Bos (2018). Circulair ontwerpen in het MIRT-proces (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport).

De circulaire werkprincipes zijn onderverdeeld in drie categorieën. We zetten eerst in op de meest hoogwaardige vorm van circulariteit en dalen waar nodig af:

1) **Preventie van materiaalgebruik**: niet of minder gebruiken wat niet echt nodig is, zoals door (een deel van een) project niet te doen als er ook andere oplossingen zijn of door binnen een project materiaalgebruik te minimaliseren;
2) **Waardebehoud**: hergebruik grondstoffen en materialen zo veel mogelijk en zorg dat ze zo lang mogelijk meegaan;
3) **Waardecreatie**: wanneer het niet of minder gebruiken van materiaal is uitgesloten en hergebruik ook niet (meer) kan, gebruiken we duurzame materialen en grondstoffen. Ook houden we bij het ontwerpen rekening met langdurig en toekomstig gebruik en minimale grondstof- en energieverbruik in de aanleg-, beheer- en gebruiksfase.

De meest hoogwaardige vorm van circulariteit – **preventie** – prikkelt om na te denken of het (hele) project noodzakelijk is, of dat er ook andere oplossingen zijn dan bouwen. Het voorkomen van onnodig materiaalgebruik is doorgaans immers het meest circulair. Maar ook als bouwen nodig is, is het nadenken over preventie van materiaalgebruik van cruciaal belang. Is het bijvoorbeeld mogelijk om het materiaalgebruik te verminderen, door een gedeelte van het project niet uit te voeren of door andere materiaalkeuzes en ontwerp? Ook dat is preventie: je voorkomt immers onnodig materiaalgebruik. Meer over deze twee soorten van preventie vind je in het kader verderop op p. 9.

Áls bouwen nodig is, is na preventie de tweede stap: **waardebehoud**. Kan de levensduur van bestaande materialen en objecten verlengd worden? Kunnen grondstoffen en materialen zo veel mogelijk hergebruikt worden? Ook dit is circulair, want het vermindert het gebruik van nieuwe (fossiele) grondstoffen.

Stap drie, ten slotte, is **waardecreatie.** Áls bouwen nodig is (en preventie is meegenomen) en áls over waardebehoud is nagedacht, en we hebben vervolgens nieuwe/aanvullende materialen nodig, dan kiezen we zo duurzaam mogelijke materialen en grondstoffen. Waardecreatie gaat ook over het nadenken over de kwaliteit op lange termijn, zoals toekomstbestendig bouwen, ontwerpen voor meerdere levenscycli, optimaal beheer en onderhoud en duurzaam gebruik. En over de impact van de aanleg en gebruiksfase op het milieu. Meer over het doorlopen van de verschillende werkprincipes (en de vraag of de principes elkaar mogelijk uitsluiten) lichten we toe in het kader op p. 9.

De Leidse Ladder is een puntensysteem dat is opgebouwd aan de hand van (de elementen uit) de 8 circulaire werkprincipes. Volledig circulair bouwen en aanbesteden – het doel voor 2030 – betekent dat er in een project nagedacht is over alle 8 circulaire werkprincipes. Hier werken we stapsgewijs naartoe. Meer hierover volgt in hoofdstuk 2, waarin we toelichten hoe en wanneer projectteams de Leidse Ladder dienen toe te passen en hoe het minimumpuntenaantal oploopt richting 2030. Maar eerst geven we meer uitleg over waarom we de Leidse Ladder hebben ontwikkeld (1.4) en hoe de Leidse Ladder in de basis werkt (1.5).

1.4 Doelstellingen Leidse Ladder Circulaire Bouw

Met de Leidse Ladder monitoren we de huidige situatie, de voortgang en uitdagingen bij het toepassen en opschalen van circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten. De Leidse Ladder is ontworpen aan de hand van vier doelstellingen, namelijk:

Doelstellingen Leidse Ladder Circulaire Bouw	
	Een **gekwantificeerd** toetsingssysteem opzetten dat ons inzicht geeft in het toepassen van de circulaire werkprincipes in gemeentelijke bouwprojecten
	Jaarlijks circulaire stappen maken en een steeds hoger ambitieniveau (en ondergrens) hanteren
	Een manier vinden om circulariteit in bouwprojecten op een **eenduidige manier** aan te pakken, en hier **intern over te communiceren**
	Input ophalen over de status van circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten ten behoeve van het **interactief verbeteren** van projecten en processen

1.5 Leidse Ladder: de basis

De Leidse Ladder is een **online vragenlijst** die projectteams vanaf het schetsontwerp tot en met de aanbesteding kunnen invullen. Om gebruikers te helpen, hebben we een **Handleiding** gemaakt die stap voor stap uitlegt hoe je dit kunt doen en hoe het zit met de puntenverdeling. De online vragenlijst en de Handleiding staan op Intranet (Organisatie > Stedelijke Ontwikkeling > DLO > Circulaire Bouw).

De Leidse Ladder heeft betrekking op de gehele projectscope. In de vragenlijst komen verschillende maatregelen aan bod, passend bij de 8 circulaire werkprincipes. Per maatregel kun je aangeven of deze is toegepast in het project waarvoor je de Ladder invult. Aan de maatregelen is een puntenaantal verbonden, dat in relatie staat tot de hoogwaardigheid van de circulaire maatregel. Als de gehele vragenlijst is doorlopen komt een puntenaantal naar voren dat bepaalt of het project aan de op dat moment geldende circulaire ambitie van de gemeente Leiden voldoet. In hoofdstuk 2 lichten we het (oplopende) minimumaantal punten toe. Ook leggen we uit wanneer en voor welke projecten het verplicht is voor projectteams om de Leidse Ladder in te vullen.

2. Beleid Leidse Ladder Circulaire Bouw

2.1 Inhoud en scope

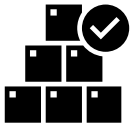
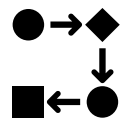
Het beleid voor het toepassen van de Leidse Ladder is hieronder weergegeven.

<table>
<tr><th colspan="3">Beleid Leidse Ladder Circulaire Bouw</th></tr>
<tr><th></th><th>Projecten openbare ruimte</th><th>Gemeentelijke vastgoedprojecten</th></tr>
<tr><td><u>Leidse Ladder invullen</u>
</td><td colspan="2">De Leidse Ladder is een online vragenlijst. Op het Intranet staat een Handleiding en een link naar de online vragenlijst (Intranet: Organisatie > Stedelijke Ontwikkeling > DLO > Circulaire Bouw).
Meer over ondersteuning bij het invullen van de Leidse Ladder, lees je in hoofdstuk 2.4.</td></tr>
<tr><td><u>Minimum puntenaantal</u>
</td><td colspan="2">Er geldt een minimum aantal te behalen punten, dat we jaarlijks verhogen. Dit staat uitgelegd in hoofdstuk 2.3 en in de Handleiding. Na het invullen van de Leidse Ladder krijg je bericht per e-mail over of jouw project het minimum te behalen puntenaantal heeft gehaald.</td></tr>
<tr><td><u>Scope</u>
</td><td>De Leidse Ladder Circulaire Openbare Ruimte dient ingevuld te worden voor elk bouwproject in de openbare ruimte dat langs de Toets- en Advies Commissie Openbare Ruimte (TACOR) gaat.

Voor openbare ruimte projecten die niet langs de TACOR gaan hoeft de Leidse Ladder niet ingevuld te worden (dit mag uiteraard wel). Dit zijn veelal de standaard/kleinere beheerprojecten. Deze keuze is gemaakt vanwege de uitvoerbaarheid en omdat beheerwerkzaamheden zich al richten op preventie en waardebehoud, en daarmee dus in de kern circulair zijn. Het blijft zaak om (ook in de toekomst) circulariteit van deze projecten te borgen, in lijn met de geldende circulariteitsambities.</td><td>De Leidse Ladder Circulair Vastgoed dient ingevuld te worden voor gemeentelijke vastgoedprojecten waarvan de werken bij uitvraag meer dan €100.000 bedragen of de diensten (onderhoudswerkzaamheden) en/of leveringen meer dan €125.000. Het gaat hierbij om:
- <u>Grote projecten</u> (via projectbureau): nieuwbouw, restauratie exterieur en restauratie interieur
- <u>Middelgrote projecten:</u> verduurzaming, verbouwing en monumentale restauratie
- <u>Planmatig onderhoud</u>: installaties E (elektrotechniek), installaties W (werktuigbouwkunde) en bouwkundig onderhoud
- <u>Scholen</u>: Ver- en nieuwbouwprojecten

Het invullen van de Leidse Ladder Circulair Vastgoed moet plaatsvinden voor de start van een aanbesteding.

Voor werken en diensten die onder de drempelbedragen vallen is het niet verplicht om de Leidse Ladder in te vullen (dit mag uiteraard wel). De drempelwaarden zijn afgesproken met de afdelingen betrokken bij het Project Circulair Vastgoed, vanwege uitvoerbaarheid. Het blijft echter zaak om (ook in de toekomst) circulariteit van deze projecten onder de drempelwaarden te borgen, in lijn met de geldende circulariteitsambities</td></tr>
</table>

Verantwoordelijk voor het invullen 	**De projectleider/projectmanager is er verantwoordelijk voor dat de Leidse Ladder wordt ingevuld.** Wie de Ladder invult, staat vrij.	
Borging in proces 	**De Leidse Ladder voor openbare ruimte is ingebed in het proces van ontwikkelen, inrichten en beheren (OIB-proces), en is daarmee een verplicht onderdeel van de TACOR**. Het projectteam dient de uitslag van de Ladder toe te voegen aan de documenten die het projectteam bij de TACOR aanlevert voor beoordeling van het Definitief Ontwerp (DO). Bij het ontbreken van een ingevulde Ladder bij het DO of het niet voldoen aan het minimumaantal punten, **komt het project niet door de TACOR heen.** Dit heeft tot gevolg dat het projectteam niet verder kan met het project, maar eerst de Leidse Ladder dient in te vullen of – indien het minimumaantal punten niet gehaald wordt – het ontwerp moet herzien.	**Inkoop controleert vóór aanvang van een aanbesteding of het projectteam de Leidse Ladder Circulair Vastgoed heeft ingevuld en of het minimumaantal punten is behaald.** Het projectteam dient de uitslag van de Ladder toe te voegen aan de documenten die het projectteam bij Inkoop aanlevert. Bij het ontbreken van een ingevulde Ladder bij het DO of het niet voldoen aan het minimumaantal punten, **kan een aanbesteding niet starten** en moet het projectteam eest de Ladder invullen of – indien het minimumaantal punten niet gehaald wordt – het ontwerp herzien**.**
Inhoudelijke controle 	**De leden van de TACOR controleren op het betrouwbaar invullen van de Leidse Ladder.** Zij bepalen – met eventuele ondersteuning vanuit team Circulaire Bouw – of de Leidse Ladder waarheidsgetrouw is ingevuld.	**Team Circulaire Bouw beoordeelt ingevulde Leidse Ladders steekproefsgewijs.** Als er in de toekomst een toets- en adviescommissie voor gemeentelijke vastgoedprojecten komt (vergelijkbaar met de TACOR voor openbare ruimte projecten), worden leden opgeleid voor het beoordelen van ingevulde Leidse Ladders Circulair Vastgoed en voeren zij de inhoudelijke controle uit, eventueel met ondersteuning vanuit team Circulaire Bouw.
Leidse Ladder in projectcyclus 	**Het is van belang dat projectteams circulaire werkprincipes al vanaf de start van het project meenemen,** zoals bij het gesprek over 'Nut en noodzaak' en de Projectstart of het Intakegesprek. Ook adviseren we de Leidse Ladder al in een vroege fase van het project in te vullen, om vroegtijdig inzicht te hebben of het project op de goede weg is om het minimale aantal punten te behalen. **Daarbij is het belangrijk dat we erop toezien dat circulariteitsinspanningen die zijn ingevuld bij de Leidse Ladder in de DO-fase ook daadwerkelijk worden gerealiseerd in het vervolg van de projectcyclus, namelijk bij de aanbesteding, de uitvoering en de beheerfase.** (Meer hierover staat beschreven in hoofdstuk 3.2.) Uitslagen, actualisaties en evaluaties van de Leidse Ladder (zie hoofdstuk 2.3 en 3.1) kunnen gebruikt worden voor verbetering en verduurzaming van standaardprocessen en documenten voor gemeentelijke bouwprojecten, zoals het Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte.	
Evaluatie 	**Minimaal één maal per jaar evalueert** team Circulaire Bouw met betrokken afdelingen de Leidse Ladder (meer hierover in hoofdstuk 3.1) en voert het team een update uit van de Leidse Ladder. Onderdeel van de evaluatie is het **vaststellen van het minimumaantal punten** voor het opvolgende kalenderjaar (zie hoofdstuk 2.3). In **oktober** communiceren we het definitieve minimum puntenaantal voor het opvolgende jaar.	

2.2 Opbouw Leidse Ladder

Bij de Leidse Ladder zijn in totaal 160 punten te behalen. Het aantal punten is afhankelijk van de hoogwaardigheid van de circulaire toepassingen die in de vragen aan bod komen. Na het invullen van de Leidse Ladder ontvang je direct de uitslag van jouw project in je mailbox. De uitslag laat zien hoe circulair het project in zijn totaliteit is en welk puntenaantal er per circulair werkprincipe is gescoord. Hiermee kan het projectteam duidelijk zien waar goed op gescoord wordt, en waar nog stappen gezet kunnen worden. Om een beeld te geven van hoe specifieke maatregelen scoren op de Leidse Ladder is op p. 11 en 12 een overzicht opgenomen. Hoe groener het vakje is, hoe meer punten er voor deze circulaire toepassingen te behalen zijn. Voor de acties in de rode vakjes ontvang je geen punten of zelfs minpunten. Dit gaat over bouwtoepassingen waarin geen rekening is gehouden met vigerend circulair beleid.

Hoe zit het nou met preventie? En moeten álle circulaire werkprincipes worden doorlopen? Preventie is het allerbelangrijkst als het gaat om circulair bouwen. Niet bouwen heeft immers (vaak) de minste milieu-impact. Daarom staat preventie bovenaan in de afbeelding met de 8 circulaire werkprincipes (zie Afbeelding 1 een paar pagina's terug). Collega's vragen wel eens hoe nu zit met preventie en de Leidse Ladder. Want als je aan preventie doet, hoef je de Ladder toch niet meer in te vullen? Ook vragen zij zich soms af of het überhaupt mogelijk is om aan alle circulaire werkprincipes te voldoen, want sluit preventie niet uit dat je alsnog materialen gaat gebruiken (en de andere principes kunt toepassen)?

Wij zien het zo: natuurlijk moet allereerst de afweging gemaakt worden óf er gebouwd moet worden, of dat het projectdoel ook op een andere manier behaald kan worden. Dit is **preventie 'type 1'.** Als er niet gebouwd wordt, vindt er geen project plaats, en kan logischerwijs de Leidse Ladder niet ingevuld worden.

Maar áls er reden is om wel te bouwen en een project wordt gestart, dan is het zaak om preventie binnen je project een plek te geven. Waar kun je het materiaalgebruik verminderen? Bijvoorbeeld door een deel van het project niet uit te voeren of door een ontwerp dat minder materiaal vergt? Dit is preventie **'type 2'**.

Preventie type 1:
Niet bouwen, geen project

Preventie type 2:
Preventie binnen een project

Binnen een project doorloop je na preventie voor de resterende werkzaamheden en materialen de werkprincipes in de categorieën **waardebehoud** (hergebruik objecten en materialen zo veel mogelijk en zorg dat deze zo lang mogelijk mee gaan) en vervolgens **waardecreatie** (gebruik duurzame materialen en grondstoffen). In theorie zou het zo kunnen zijn dat een project volledig gerealiseerd kan worden door het toepassen van de

categorie preventie (zoals door het verminderen van materiaalgebruik) en de categorie waardebehoud (zoals door hergebruik van materialen). In de projecten die we in de praktijk zien, zijn echter altijd nog aanvullende materialen nodig. Daarom is de categorie **waardecreatie** van belang. Bij het kiezen van aanvullende/nieuwe materialen, stimuleren we dat projectteams zo duurzaam mogelijke materiaalkeuzes maken, zoals biobased en gerecyclede materialen en/of materialen met een fors lagere Milieu Kosten Indicator (MKI). Ook is de categorie waardecreatie om een andere reden van belang: naast materiaalkeuzes, gaat waardecreatie namelijk ook om het nadenken over de kwaliteit op lange termijn (ontwerpen voor meerdere levenscycli, toekomstbestendig bouwen, optimaal beheer en onderhoud, duurzaam materiaalgebruik) en het verminderen van de impact tijdens de aanleg- en gebruiksfase van een bouwproject. Hierom zetten we in de Leidse Ladder in op álle circulaire werkprincipes (in 2030).

De Leidse Ladder is vanaf 2024 zo ingericht dat het technisch mogelijk is om punten op alle categorieën te halen. Dat is ook het gewenste einddoel: dat per project – als besloten is dat er gebouwd moet worden – nagedacht is over alle 8 de circulaire werkprincipes.

Puntenopbouw Leidse Ladder Circulaire Openbare Ruimte (afkomstig uit: Handleiding Leidse Ladder Circulaire Openbare Ruimte, versie jan 2024)

Rood = geen of minpunten, lichtgroen = gemiddeld aantal punten, donkergroen = (richting) hoogst haalbare aantal punten

Sloop & vrijkomende materialen	Geen rekening gehouden met circulariteit in opbreken/afvoeren	Circulair slopen – conform beleid	Circulair slopen – producten direct aangeboden voor hergebruik			
Minimaliseren benodigde materialen	Niet ingezet op het minimaliseren van materialen	Uitgangspunt vergroening / minimaal verhardingsmateriaal	Opknappen/transformeren in plaats van opbreken/afvoeren	Combinatie van voorgaande principes		
Hergebruik objecten en materialen	Geen gebruik van hergebruikte objecten en materialen	< 50% hergebruikt – afkomstig van ander project	> 50% hergebruikt – afkomstig van vanuit ander project	< 50% objecten hergebruikt – uit eigen project	> 50% hergebruikt – uit eigen project	
Materiaal gebruik	Beton **niet** conform beton akkoord	Geen circulaire materialen	Gerecyclede materialen	Biobased materiaal		
Circulair ontwerp	Geen circulaire werkprincipes toegepast en geen koppelkansen	Koppelkansen aangegrepen	Ingezet op minimale milieu impact in beheer en onderhoud	Flexibel ontwerp	Ontwerp met materialen met langere levensduur	Combinatie van circulaire werkprincipes en koppelkansen
Aanpasbaarheid en toekomstig hergebruik	Geen rekening mee gehouden	Losmaakbaar	Gestandaardiseerd	Combinatie van voorgaande principes		
MKI, circulaire businessmodellen & indicatoren	Geen MKI en/of circulaire businessmodellen of indicatoren	MKI is meegenomen in de initiatieffase	MKI is meegenomen in de ontwerpfase	MKI is aangenomen in de aanbesteding	Andere milieu indicator en/of circulair businessmodel	MKI op meerdere vlakken toegepast én circulair businessmodel of indicator

Puntenopbouw Leidse Ladder Circulair Vastgoed (afkomstig uit: Handleiding Leidse Ladder Circulair Vastgoed, versie jan 2024)

Rood = geen of minpunten, lichtgroen = gemiddeld aantal punten, donkergroen = (richting) hoogst haalbare aantal punten

Principe 1	Geen rekening gehouden met preventie van materiaalgebruik	Ingezet op multifunctionaliteit	Bewust ingezet op minimaal en duurzaam materiaal gebruik	Ingezet op opknappen/transformeren in plaats sloop	Combinaties van voorgaande			
Principe 2	Geen rekening gehouden met circulair in slopen/afvoeren	Geen hergebruik direct op de locatie	Toepassen circulair sloopbeleid	<50% direct hergebruik op locatie	>50% direct hergebruik op locatie			
Principe 3	Geen hergebruik van andere locaties	<50% hergebruik van andere locatie buiten de 071 regio	< 50% hergebruik van andere locatie binnen de 071 regio	>50% hergebruik van andere locatie buiten de 071 regio	>50% hergebruik van andere locatie binnen de 071 regio			
Principe 4	Geen rekening mee gehouden aanpasbaarheid en toekomstig hergebruik	Gestandaardiseerd ontwerp <50%	Losmaakbaar ontwerp <50%	Gestandaardiseerd ontwerp > 50%	Losmaakbaar ontwerp >50%	Gestandaardiseerd en losmaakbaar ontwerp >50%		
Principe 5	Geen rekening gehouden met koppelkansen en waardecreatie	1-2 koppelkans(en) toegepast	Langere levensduur	Makkelijk aanpasbaar ontwerp (in de toekomst)	Combinatie van meerdere koppelkansen en maatregelen t.b.v. waardecreatie toegepast			
Principe 6	Geen rekening gehouden met het minimaliseren van milieu impact tijdens beheer en onderhoud	Onderhoudsarme objecten, materialen, installaties en/of detaillering	Terugkoop- en levergarantie	Materialenpaspoort toegepast	Combinatie van voorgaande principes			
Principe 7	Geen circulaire materialen	Beton **niet** conform beton akkoord	Gerecyclede materialen	Biobased materiaal				
Principe 8	Geen rekening gehouden met minimaal grondstof en energieverbruik in aanleg en gebruiksfase, en geen verbeterde MPG	Aanleg door lokale aannemers	Elektrisch materieel bij bouwfase	Hoge rendementsverduurzamingstoepassingen	Prefab	Ontwerpoplossingen om warmte-koude vraag te minimaliseren	Verbeterde MPG	Combinaties van voorgaande principes

2.3 Indicatie oplopend puntenaantal Leidse Ladder

We werken gefaseerd toe naar volledig circulair aanbesteden in 2030. De ambitie is om dan de circulaire werkprincipes maximaal toe te passen en het maximale puntenaantal (160) op de Leidse Ladder te hanteren als streefwaarde. [2] Als tussenstap hebben we de ambitie om in 2027 80% van de te behalen punten op de Leidse Ladder te hanteren als streefwaarde (Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2024-2027 (B en W-nummer 23.0542 besluit d.d. 05-12-2023). Het jaar 2027 is ook het moment waarop we tussentijds vooruitblikken naar 2030 en nagaan of de gestelde ambitie haalbaar is, of dat we de streefwaarde voor 2030 moeten herijken. Verder bekijken we jaarlijks welke puntenverhoging past bij de circulaire ambities van de gemeente en welke puntenverhoging haalbaar is (qua kosten en uitvoering) voor het opvolgende kalenderjaar. Een mogelijk tijdspad voor de stapsgewijze verhoging van het minimum puntenaantal staat hieronder. **Let op: dit is een indicatie!**

Jaar	**Indicatie van streefwaarde per jaar (deze wordt jaarlijks definitief bepaald, o.b.v. ambitie en haalbaarheid)**
(Aanloopjaar: 2023)	40
2024	60
2025	80
2026	100
2027	130
2028	140
2029	150
2030	160

Per 2024, na vaststelling van dit beleid, is het minimaal te behalen punten 60. In de jaren tot en met 2030 verhogen we het minimumaantal punten, om onze gemeentelijke bouwprojecten steeds circulairder uit te voeren. Het minimum puntenaantal per jaar in bovenstaande tabel betreft een **indicatie**. Jaarlijks zullen we op basis van de circulaire ambities, de behaalde resultaten op de Ladder en de bredere belangen binnen de gemeentelijke bouwprojecten (inclusief uitvoerbaarheid en een weging van de kostenrisico's, zie hoofdstuk 2.6) het te behalen minimum puntenaantal bepalen voor het jaar erop. Dat doet team Circulaire Bouw op basis van de evaluatie van de Leidse Ladder en in overleg met de afdelingen die betrokken zijn bij de Leidse Ladder. Het definitieve puntenaantal voor het jaar erop communiceren we uiterlijk in de maand oktober aan de betrokken afdelingen.

Bij grote projecten met een langere doorlooptijd geldt dat ze tijdens het DO moeten voldoen aan het op dat moment geldende minimumaantal punten. Indien het project in meerdere fases wordt uitgevoerd dient het projectteam voor elke fase de ladder opnieuw in te vullen.

[2] Hoewel we spreken van het in toenemende mate toepassen van circulaire werkprincipes (tot 8 van de 8 in 2030), is het *puntenaantal* leidend en niet het *aantal toegepaste principes*. Het kan namelijk zo zijn dat meerdere principes slechts gedeeltelijk zijn toegepast. Niet het aantal, maar de kwaliteit van toepassen is belangrijk.

Consequenties van de score op de Leidse Ladder

- Indien een project het minimumaantal punten behaalt op de Leidse Ladder, voldoet het project aan de geldende circulariteitsambitie en kan het door in de projectcyclus. Goed nieuws!
- Het kan bovendien zijn dat een project ruim boven het minimumaantal punten scoort. Helemaal fantastisch! Het project kan dan dienen als voorbeeldproject en misschien wel collega's inspireren.
- Indien een project niet aan het op dat moment geldende minimumaantal punten voldoet, mag het project niet doorgaan. Het projectteam zal de uitgangspunten en het ontwerp van het project moeten heroverwegen om te voldoen aan de minimale circulariteitsambitie van de gemeente.
    - Uitzondering: indien het projectteam redenen heeft om af te wijken van het geldende Beleid Leidse Ladder en het overeengekomen minimum puntenaantal, kan het projectteam een met redenen omkleed voorstel om af te wijken van het Beleid voorleggen aan het College van B & W.

Leidse Ladder: middel en geen doel op zich
Gezien de circulariteitsambities die de gemeente zich heeft gesteld (en de andere duurzaamheidsambities en uitdagingen zoals het intensieve gebruik van de openbare ruimte), wordt steeds meer van projecten en projectteams gevraagd. 2030 ligt immers niet heel ver in de toekomst. We willen benadrukken dat de Leidse Ladder een *middel* is om de gemeentelijke doelen voor circulariteit te bereiken en geen doel op zich. Een minimumaantal punten helpt als 'stok achter de deur' en om concreet te maken hoe het circulariteitsniveau stap voor stap toeneemt. Het is belangrijk dat projectteams circulariteit vanaf de start meenemen en vroegtijdig nadenken over circulariteit, bijvoorbeeld door het proef-invullen van de Leidse Ladder in de vroege fase van een project, om niet 'verrast' te worden door geldende circulariteitsambities en het minimum puntenaantal.

In het onverhoopte geval dat blijkt dat de score op de Leidse Ladder onvoldoende recht doet aan de circulaire impact in de praktijk (de Ladder geeft een te laag aantal punten vergeleken met wat redelijkerwijs verwacht mag worden gezien de circulaire impact van het project in de praktijk), gaan projectteam, TACOR (bij openbare ruimte projecten) of Inkoop (bij gemeentelijke vastgoedprojecten) en team Circulaire Bouw in gesprek. Indien nodig passen zij het toegekende aantal punten aan. Team Circulaire Bouw neemt de resultaten mee in de evaluatie en verbetering van de Leidse Ladder (zie ook hoofdstuk 3). Zo bleek in de Leidse Ladder in 2023 (vorige versie) dat vergroeningsprojecten die heel circulair van aard waren desondanks een minder hoge score kregen op de Leidse Ladder dan wat redelijkerwijs te verwachten was. Hierop heeft team Circulaire Bouw enkele aanpassingen gedaan in de vragen en toekenning van punten in de Leidse Ladder, waardoor de update van de Leidse Ladder (versie januari 2024) meer recht doet aan de circulaire inspanningen van vergroeningsprojecten.

2.4 Ondersteuning

Team Circulaire Bouw ondersteunt projectteams op diverse manieren om de Leidse Ladder in te vullen en circulair te werken. Enkele voorbeelden:

- De **Handleiding** legt uit hoe de Leidse Ladder werkt, wat er precies met de vragen bedoeld wordt en hoe de punten verdeeld zijn. Ook geeft de Handleiding een voorbeeld van een circulair project wat volledig voldoet aan de 8 circulaire werkprincipes en daarmee de maximale score haalt.
- Het **Leidse Ladder Spel** is te leen en projectteams kunnen dit gebruiken om circulariteit op een interactieve, laagdrempelige manier te bespreken bij de start van het project (zie ook afbeelding 2). Eventueel kan Team Circulaire Bouw dit begeleiden.
- Voor vragen over de Leidse Ladder of circulair bouwen, kunnen projectteams terecht bij het **Vragenuurtje** van team Circulaire Bouw.
- Er bestaat een **overzicht met voorbeelden en inspiratieprojecten** voor circulaire bouw op Intranet. Voor gemeentelijk vastgoed staat hier ook een Inspiratiematrix. De Intranetpagina is te vinden op Intranet > Organisatie > Stedelijke Ontwikkeling > DLO > Circulaire Bouw.
- Team Circulaire Bouw **verbetert de online toegang tot relevante documenten en informatie** in het begin van 2024, zodat de Leidse Ladder en ondersteuningsmiddelen makkelijker te vinden zijn.
- In 2024 start team Circulaire Bouw een **interne communicatiecampagne** om beschikbare kennis over circulair bouwen breder te delen en mensen te inspireren.
- Team Circulaire Bouw blijft in afstemming met de betrokken afdelingen inzetten op het vergroten van de kennis en kunde over circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten, bijvoorbeeld door het organiseren van workshops, lunchlezingen, inspiratiesessies etc.

Afbeelding 2. Collega's spelen het Leidse Ladder spel bij de Introductie van de Leidse Ladder bij team Ontwerp.

2.5 Leidse Ladder in verhouding tot andere initiatieven en beleid van de gemeente

De Leidse Ladder is ontwikkeld voor circulariteit in eigen bouwprojecten. Omdat gemeente Leiden koploper is op het gebied van circulair bouwen, zijn er al diverse initiatieven en beleidsstukken over circulariteit. Het mooie van de Leidse Ladder is dat de Ladder als het ware een 'paraplu' vormt waaronder het vigerende circulaire beleid en initiatieven een passende plek krijgen. De Leidse Ladder dient als 'checklist' of aan de eerder vastgesteld beleid voldaan is. Zo komen het circulaire sloopbeleid van de gemeente Leiden en het Betonakkoord expliciet voor in de Leidse Ladder. Eventueel nieuw circulair beleid voegt team Circulaire Bouw toe tijdens updates van de Leidse Ladder. Hierbij is het belangrijk dat (nieuwe) initiatieven en beleidsstukken onderling consistent zijn, elkaar versterken en uitvoerbaar blijven. Het hebben van één plek waar circulair beleid samenkomt, draagt bij aan de uitvoerbaarheid en de uiteindelijke impact.

De Leidse Ladder is specifiek vanuit het thema circulariteit ontwikkeld. We hebben echter ook oog voor de andere duurzaamheidsopgaven waar we als gemeente Leiden voor staan. In de vragenlijst komen de koppelkansen met andere duurzaamheidsopgaven aan bod. Er zijn punten te halen op de Leidse Ladder door in te zetten op de thema's zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit en biodiversiteit. Hiermee belonen we integraliteit in projecten en moedigen we dit aan.

2.6 Financiële consequenties

Het circulaire werken in gemeentelijke bouwprojecten aan de hand van de Leidse Ladder vraagt om een aanpassing in de standaard procesaanpak en het op te leveren eindresultaat. Dit kan mogelijk **financiële consequenties** tot gevolg hebben (op de korte tot middellange termijn), zowel negatief als positief. Deze consequenties zijn projectafhankelijk. Wel hebben we afgelopen jaar al gewerkt met de Leidse Ladder en ervaring opgedaan waar we uit kunnen putten.

We kunnen constateren dat het invullen van de Leidse Ladder en het bespreken van circulariteit gedurende de projectcyclus slechts kleine tijdsinvesteringen vergen, die niet tot kostenverhoging leiden. Meerwerk en eventuele aanvullende kosten – of juist besparingen – zitten eerder in het *toepassen* van circulaire maatregelen. Als het gaat om de financiële consequenties, hogere óf lagere kosten door circulair bouwen, onderscheiden we vijf factoren (de laatste twee zijn meer organisatorisch van aard, maar dit kun je ook vertalen in financiële consequenties):

1) Preventie van materiaalgebruik en hergebruik kunnen tot kostenbesparing leiden, maar nieuwe circulaire materialen kunnen ook tot kostenverhoging leiden

Circulair materiaalgebruik kan tot significante kostenbesparing leiden. Inzetten op preventie – geen of minder materialen gebruiken als dat niet nodig is – leidt immers tot minder kosten. Ook waardebehoud – het in stand houden van objecten en materialen (levensduurverlenging) en het hergebruiken van objecten en materialen – kan voor kostenbesparing zorgen binnen een project. Zo hebben we in Leiden vaak al forse besparingen gehad in projecten door gebakken klinkers te hergebruiken in plaats van ze nieuw aan te schaffen.

Circulair materiaalgebruik kan echter ook tot kostenverhoging leiden. Alternatieve, circulaire materialen kunnen duurder zijn dan traditionele materialen. We verwachten dat dit verschil in de toekomst kleiner wordt, als de markt voor circulaire materialen volwassen wordt. Ook kan

mogelijke toekomstige nationale of Europese regelgeving, zoals circulariteitsvereisten of hogere belasting op fossiele grondstoffen, de prijs van circulaire materialen beïnvloeden.

2) Circulair bouwen kan voorinvesteringen vergen
Normaal gesproken krijgt een project op één moment financiering, namelijk bij het Uitvoeringsbesluit. Voor circulair bouwen kan het nodig zijn om vóór het Uitvoeringsbesluit al voorinvesteringen te doen, zoals voor de aanschaf en opslag van vrijkomende (tweedehands) materialen. Als dit nodig blijkt, zullen we hier een oplossing voor vinden. Bijvoorbeeld door de voorinvesteringen op te nemen in het Kaderbesluit. Dit is een punt dat we meenemen in de evaluatie van de Leidse Ladder.

3) Circulair bouwen kan tot hogere financiële restwaarde leiden
Bij circulair bouwen staat kwaliteit voor de lange termijn centraal, bijvoorbeeld door in te zetten op robuuste materialen, toekomstbestendig en losmaakbaar te bouwen en te ontwerpen voor meerdere levenscycli. Door kwalitatief hoogwaardig te bouwen, kan de *financiële restwaarde* van bouwprojecten aan het einde van (boekhoudkundige) levensduur hoger uitvallen vergeleken met conventionele bouwprojecten. De restwaarde is immers niet nul euro, omdat er waardevolle, herbruikbare objecten en materialen aanwezig zijn die benut kunnen worden bij herontwikkeling. Deze hogere financiële restwaarde komt ten goede aan het opvolgende project en compenseert voor eventuele hogere initiële kosten van circulair bouwen.

4) Circulair ontwerpen vraagt om nieuwe kennis en vaardigheden
Circulair ontwerpen wijkt op sommige punten af van traditioneel ontwerpen en traditionele materiaalkeuzes. Bijvoorbeeld door de focus op lange-termijn-kwaliteit, herbruikbaarheid en biobased materialen. Het vak verandert en vraagt om inhoudelijke verbetering en verdieping van kennis. Dit kan leiden tot meer uitzoekwerk en afstemming, bijvoorbeeld voor het vinden van nieuwe leveranciers. Het gaat hier echter om initiële en niet om structurele extra kosten: de organisatie doet ervaring op met circulair werken, waarna circulair ontwerpen standaard wordt en geen 'extra' investering vergt. Overigens is deze transitie niet iets waar Leiden alleen voor staat. Ook haar samenwerkingspartners zoals aannemers en leveranciers en medeoverheden maken deze transitie door, totdat circulair bouwen het nieuwe normaal is.

5) Circulair materiaalgebruik vraagt voorwerk en mogelijk om meer flexibiliteit in de planning
Het gebruik van tweedehands materiaal in een project vereist meer planning, omdat het materiaal gevonden, geoogst en mogelijk tussentijds opgeslagen moet worden. Door hier in de vroege fase van het project tijd voor in te ruimen, beperken projectteams de consequenties voor de doorlooptijd. Ook kan het gebruik van tweedehands materiaal in sommige situaties tot tijdswinst leiden, als dit materiaal direct beschikbaar is terwijl nieuw materiaal door schaarste slecht leverbaar is. We verwachten dat de markt voor tweedehands materialen groter en toegankelijker wordt, waardoor het toepassen van tweedehands materiaal gemakkelijker wordt.

Gezien het bovenstaande, is het belangrijk om per project te identificeren waar de meeste circulaire impact te behalen is, wat de geldende circulariteitsambitie is, wat de verwachte financiële consequenties zijn en op basis daarvan te besluiten waar het project op inzet. Dit hangt af van het project, de context, beschikbaarheid van tweedehandsmateriaal, etc.

Sinds Q4 2022 werkt de organisatie al met de Leidse Ladder voor openbare ruimte projecten. Dit heeft tot nu toe niet tot problemen geleid waarbij de kosten voor circulaire toepassingen substantieel hoger uitvielen. Ook weten we uit ervaring dat circulariteit (met name als 'preventie' en 'hergebruik' worden toegepast) kosten kan besparen. In de jaarlijkse evaluatie van de Leidse Ladder blikken we bovendien samen met teams vooruit op welke verhoging van het minimumaantal punten realistisch is. Dit biedt ruimte om ambities en minimale prestaties af te stemmen op wat organisatorisch uitvoerbaar en financieel haalbaar is.

Verder **verwachten we geen juridische consequenties** van het Beleid Leidse Ladder en het toepassen van de Leidse Ladder. De Leidse Ladder betreft een intern instrument dat geldt voor gemeentelijke bouwprojecten. De inhoud van het Beleid Leidse Ladder en de Leidse Ladder zelf is niet in strijd met aanbestedingsregels of andere wet- en regelgeving. Vóór het vaststellen van het DO of de aanbesteding, moet de Leidse Ladder zijn toegepast en moet het project voldoen aan het minimumaantal punten. Het leidt in die zin dus niet tot onverwachte uitkomsten in een project voor derden en/of andere juridische consequenties. Indien externe partijen betrokken zijn bij de fase vóór het DO (openbare ruimte) of de aanbesteding (gemeentelijk vastgoed), zal Leidse Ladder en onderliggende circulaire werkprincipes met deze partijen gedeeld worden.

3. Monitoring & evaluatie Leidse Ladder

3.1 Monitoring en evaluatie

Gemeente Leiden werkt met de Aanpak Leids Beleid. Onderdeel hiervan is om na de uitvoeringsfase bewust te evalueren. In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we het Beleid Leidse Ladder en de toepassing van de Leidse Ladder monitoren en evalueren.

Team Circulaire Bouw monitort het gebruik van de Ladder en evalueert en verbetert de Ladder periodiek:

- **Minimaal één keer per jaar evalueren** we de Leidse Ladder met betrokken afdelingen en scherpen we de Ladder waar nodig aan. Eén maal per jaar, **uiterlijk in oktober, communiceert team Circulaire Bouw het gezamenlijk overeengekomen definitieve minimum puntenaantal** dat in het opvolgende kalenderjaar van kracht is (zoals beschreven in hoofdstuk 2.3).
    - Aspecten waar we naar kijken bij de periodieke evaluatie zijn bijvoorbeeld: gebruiksvriendelijkheid, actualisatie (technische) mogelijkheden en ontwikkelingen circulariteit in de praktijk, inpassen nieuw (circulair) beleid, puntenverdeling, uitvoerbaarheid en (kosten)risico's bij verhogen van het minimum puntenaantal.
    - 2027 is het jaar waarin we – naast de jaarlijkse evaluatie en gezamenlijke afstemming van de puntenverhoging – vooruitblikken naar 2030 en indien nodig de koers en het gewenste puntenaantal voor 2030 herijken.
- We **monitoren de behaalde scores** en onderzoeken de ingevulde Ladders in meer detail om te analyseren of de gemeente op koers ligt voor het halen van de circulariteitsdoelen.
    - We analyseren welke van de **8 circulaire werkprincipes** al goed toegepast worden, en waar eventueel extra aandacht nodig is.
    - We gebruiken de behaalde scores voor rapportages over de voortgang van circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten.

Mochten naar aanleiding van het tussentijds monitoren en de periodieke evaluaties fundamentele veranderingen nodig zijn in de toepassing van de Leidse Ladder en in het Beleid Leidse Ladder, legt team Circulaire Bouw een herziene versie van het beleid voor aan het College van B & W ter vaststelling.

Leidse Ladder & transitie
Circulariteit is een transitiethema dat constant in beweging is, zowel extern als intern bij de gemeente Leiden. Daarom is het belangrijk om open te blijven staan voor aanpassingen van de inhoud van de Leidse Ladder. We zullen we Leidse Ladder daarom blijven updaten op basis van nieuwe technologieën, werkwijzen en inzichten die zich in de praktijk bewezen hebben. Hierbij zoeken we naar een balans tussen de Leidse Ladder actueel houden en de Leidse Ladder (als monitoringsinstrument) consistent, vergelijkbaar en herkenbaar te houden. Zodoende is de Leidse Ladder wel altijd up-to-date, maar wordt de monitor niet zó vaak veranderd dat dit voor verwarring onder collega's zorgt of dat het de monitoring over de jaren heen belemmert.

3.2 Breder toetsen Leidse Ladder in de projectcyclus

Om ervoor te zorgen dat de Leidse Ladder het gewenste effect – circulaire impact en duurzame(re) projecten – tot gevolg heeft, zijn we voornemens om vanaf 2024 in te zetten op bewustwording van de Leidse Ladder in de gehele projectcyclus.

We stimuleren projectteams om de Leidse Ladder al vroeg in de projectcyclus (als test) in te vullen. Ook adviseren we om circulariteit al bij de Project Start Up te bespreken, bijvoorbeeld op een interactieve manier met het Leidse Ladder spel. Zo kan het projectteam al vroeg inzicht verkrijgen of het project in lijn is met de geldende circulariteitsambitie, of dat er nog andere oplossingsrichtingen verkend dienen te worden.

Daarnaast is het van belang dat de circulaire toepassingen die in het DO zijn vastgelegd, ook daadwerkelijk meegenomen worden in de uitwerking, aanbesteding en realisatie. Monitoring en evaluatie van deze vervolgstappen zijn daarom belangrijk. Dit ligt in het verlengde van het voornemen van projectteams, projectleiders/projectmanagers, Inkoop/Contractbeheer en dataspecialisten om intensiever te monitoren hoe uitgevraagde werken uiteindelijk in de praktijk zijn gerealiseerd en of afgesproken prestaties ook zijn gehaald. Team Circulaire Bouw sluit hier graag bij aan om samen te evalueren wat de daadwerkelijke impact van een project is geweest en hoe we hier – via de Leidse Ladder – op kunnen sturen. We werken ernaartoe om de borging van de Leidse Ladder in de lijnorganisatie te beleggen, inclusief het controleren op de doorvertaling van beloofde prestaties in het DO naar de uiteindelijke uitvoering en oplevering.

4. Tot slot

Met de Leidse Ladder heeft gemeente Leiden een uniek instrument om gezamenlijk aan circulariteit in gemeentelijke bouwprojecten te werken. De Leidse Ladder is ontwikkeld samen met afdelingen. We hebben als organisatie eerst geoefend met de Leidse Ladder en de ambities rond circulariteit besproken. Het Beleid Leidse Ladder bouwt hierop voort en biedt perspectief hoe we tot aan 2030 circulariteit in de praktijk brengen. Diverse collega's geven aan dat het fijn is om een tool te hebben om met circulariteit aan de slag te gaan en concreet te zien wat we allemaal kunnen (of moeten) doen om circulair te werken. En dat het ook mooi is om bevestiging te krijgen dat Leiden op sommige punten al goed circulair bezig is. De Leidse Ladder biedt een gezamenlijk vertrekpunt en helpt om met elkaar in gesprek te gaan.

Ook andere overheden en organisaties kijken met veel belangstelling hoe gemeente Leiden het initiatief heeft genomen om circulariteit op een gestandaardiseerde manier aan te pakken en te verankeren in gemeentelijke bouwprojecten. Gemeente Leiden is uitgenodigd op meerdere congressen en heeft diverse interviews in (vak)bladen gegeven, zoals in het Leidsch Dagblad (Afbeelding 3), bij PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden en in Straatbeeld.

Leidsch Dagblad HOME REGIO'S SPORT EXTRA PUZZELS

Home > Regio > Leiden

Premium

Leiden gaat voorop in de race naar een circulaire economie: 'Door niet direct extreem perfect te willen zijn, maak je het mogelijk'

Romy Mathôt en Marijn Sauer in het Lakenpark, dat hoog scoort op de Leidse circulaire ladder.

© Foto Hielco Kuipers

Afbeelding 3. Interview gemeente Leiden over de Leidse Ladder in het Leidsch Dagblad (9 juni 2023).

Verder organiseerde de gemeente in samenwerking met City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) het evenement 'Van Leidse Ladder naar Landelijke Ladder' voor medeoverheden. Ongeveer zestig medewerkers van gemeenten, provincies en omgevingsdiensten waren aanwezig om te leren van de Leidse aanpak voor circulariteit in gemeentelijke bouw. Wat hen vooral aanspreekt in de Leidse Ladder zijn:

- de gestandaardiseerde aanpak;
- inbedding in de projectcyclus en betrokkenheid van alle afdelingen/teams;
- de brede benadering van circulariteit (preventie, waardebehoud en waardecreatie);
- concretisering circulariteit en toepasbaarheid in projecten;
- mogelijkheid om voortgang te monitoren en het ambitieniveau stapsgewijs te verhogen.

Deze lof en waardering is voor al onze collega's van de afdelingen betrokken bij openbare ruimte projecten en gemeentelijke vastgoedprojecten die de Leidse Ladder hebben helpen ontwikkelen en die er nu mee werken. We doen het echt samen en samen maken we impact. Op naar een nog mooier en circulairder Leiden!